

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛІДЧОГО
ЯК СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН****FOREIGN EXPERIENCE OF THE FUNCTIONING OF THE INVESTIGATOR
AS A SUBJECT OF CRIMINAL PROCEDURAL LEGAL RELATIONS**

Заставний Т.Ю., аспірант кафедри кримінального процесу

Одеського державного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0009-0009-6371-8064

У статті констатовано, що особливості структурної організації системи досудового слідства у країнах Європейського Союзу обумовлюється передусім територіальним устроєм країни (унітарний чи федеративний), моделлю системи органів кримінальної юстиції (централізована, децентралізована) і типом правової системи (англосаксонська, романо-германська), а характер кримінальних процесуальних зв'язків визначається національною правовою традицією (з урахуванням звичаєвого права) та кримінальним процесуальним законодавством. Зарубіжний досвід діяльності слідчого як суб'єкта кримінальних процесуальних правовідносин свідчить, що для більшості західноєвропейських країн характерна «розпоршеність» органів розслідування між різними відомствами (Німеччина, Франція), а система досудового розслідування у США є однією з найменш централізованих у світі, а її організація характеризується високим ступенем складності, специфічністю організації та функціонування. Одним із позитивних кроків на шляху удосконалення діяльності слідчих Державного бюро розслідувань є запровадження електронного кримінального провадження з ефективним механізмом електронних кримінальних процесуальних процедур: електронне кримінальне провадження на базі «Автоматизованого робочого місця слідчого» й доповнення Єдиного реєстру досудових розслідувань модулем створення електронних процесуальних документів за допомогою підсистеми уніфікованих шаблонів; електронний цифровий підпис та прямий обмін інформацією між розрізненими електронними системами органів кримінальної юстиції; направлення процесуальних документів для прийняття рішення прокурором, судом по закритому електронному зв'язку з електронним цифровим підписом (Німеччина); впровадження превентивного електронного процесуального контролю, що допускає лише вчинення дій чи прийняття рішень, передбачених кримінальним процесуальним законом (Швеція); обміну електронними доказами та електронними процесуальними документами за допомогою Реєстру (Фінляндія); запровадження та використання сучасних методик кримінального аналізу й інших технологічних інструментів правоохоронної діяльності, керованої аналітикою (країни Європейського Союзу).

Ключові слова: Державне бюро розслідувань, слідчий, прокурор, кримінальний процес, кримінальне провадження, досудове розслідування, суб'єкт кримінальних процесуальних правовідносин, кримінальний процесуальний статус, зарубіжний досвід.

The article states that the peculiarities of the structural organization of the pre-trial investigation system in the countries of the European Union are determined primarily by the territorial organization of the country (unitary or federal), the model of the system of criminal justice bodies (centralized, decentralized) and the type of legal system (Anglo-Saxon, Romano-Germanic), and the nature of criminal procedural relations is determined by national legal tradition (taking into account customary law) and criminal procedural legislation. The foreign experience of the investigator as a subject of criminal procedural legal relations shows that most Western European countries are characterized by the "scattering" of investigative bodies between different departments (Germany, France), and the system of pre-trial investigation in the USA is one of the least centralized in the world, and its organization characterized by a high degree of complexity, specificity of organization and functioning. One of the positive steps towards improving the activities of investigators of the State Bureau of Investigation is the introduction of electronic criminal proceedings with an effective mechanism of electronic criminal procedural procedures: electronic criminal proceedings based on the "Automated Investigator's Workplace" and supplementing the Unified Register of Pretrial Investigations with a module for creating electronic procedural documents using the subsystem unified templates; electronic digital signature and direct exchange of information between different electronic systems of criminal justice bodies; sending procedural documents for decision-making by the prosecutor, the court by closed electronic communication with an electronic digital signature (Germany); the implementation of preventive electronic procedural control, which allows only the execution of actions or the adoption of decisions provided for by the criminal procedural law (Sweden); exchange of electronic evidence and electronic procedural documents using the Register (Finland); introduction and use of modern methods of criminal analysis and other technological tools of law enforcement activities guided by analytics (European Union countries).

Key words: State Bureau of Investigation, investigator, prosecutor, criminal process, criminal proceedings, pre-trial investigation, subject of criminal procedural legal relations, criminal procedural status, foreign experience.

Вітчизняний кримінальний процес на сучасному етапі історичного розвитку в межах системного реформування всіх державних інституцій, обумовленого прагненням демократичних перетворень, потребує суттєвого оновлення та визначення інноваційних шляхів його подальшого розвитку. У зв'язку з цим необхідно об'єктивно і критично оцінити національні реалії, що неможливо зробити без дослідження зарубіжного досвіду, використання якого має співвідноситися з національною правовою системою, її специфікою та реаліями, а не бути захопленням міцними і привабливими назвами структури [1, с. 207]. Більше того, удосконалення вітчизняної правової системи, зокрема кримінального процесуального законодавства повинно відбуватися з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду розвинених країн з метою імплементації його прогресивних положень [2, с. 47].

Почнемо з цілей кримінальної процесуальної діяльності, сформульованих у зарубіжній юридичній літературі. У Німеччині до цілей кримінального процесу відносять: 1) встановлення матеріального кримінального правовід-

ношення (забезпечення істинної кримінально-правової оцінки діяння); 2) відновлення правопорядку та захист суспільства від злочинних посягань; 3) засудження винних; 4) захист невинних (недопустимість притягнення їх до кримінальної відповідальності та засудження); 5) виключення будь-якого свавілля з боку влади; 6) забезпечення прав і свобод обвинуваченого й обмеження державного втручання у сферу його приватного життя; 7) дотримання процесуальної форми та забезпечення правомочності рішень; 8) реабілітація потерпілих і невинних [3].

У системі кримінального процесуального судочинства Німеччини не існує спеціальних слідчих органів, а тим більше органів щодо розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів вчинених працівниками органів державної влади, а діяльністю слідчих поліції на стадії попереднього розслідування керує прокуратура. Особи, що проводять розслідування за дорученням прокуратури, як правило, являються поліцейськими чиновниками [4, с. 127-128]. Більше того, варто наголосити, що у цій країні досудове розслідування провадиться у формі дізна-

ння. При цьому органом дізнання виступає прокуратура. Дізнання в поліції Німеччини покладається на «допоміжних службовців прокуратури», які належать до певного розряду службовців. Також варто зауважити, що поліцейська система Німеччини поділяється на загальну поліцію, яка займається розслідуванням дрібних (малозначних) злочинів, та кримінальну, яка займається розслідуванням тяжких злочинів. Саме на прокурорському дізнанні побудована досудова стадія кримінального процесу Німеччини. Така побудова попереднього розслідування властива виключно ФРН і не одержала свого розповсюдження серед країн Західної Європи. Процесуальній постаті слідчого в Німеччині не існує, як і не існує стадії досудового розслідування. Після довгих спроб її створити, побудоване на початках змагальності, німецькі процесуалісти прийшли до переконань про необхідність зовсім скасувати як особливу стадію кримінального судочинства і обмежитися прокурорським дізнанням. При цьому в якості прикладу використовувалося англійське право [5].

Стадія внесення відомостей або початку кримінального провадження у німецькому судочинстві також відсутня. Проведення первинних слідчих дій за наявним сигналом про вчинений злочин і означає початок попереднього розслідування [6]. Переважна більшість заяв і повідомлень про вчинені злочини поступає до поліції. У завдання поліції, яка не є органом дізнання, входить розслідування злочинів і прийняття всіх заходів, що не терплять зволікання, щоб не допустити ускладнень у розслідуванні справи (так зване право на перше втручання по гарячих слідах). Після чого, згідно з ч. 2 ст. 163 КПК ФРН, поліція зобов'язана передати всі матеріали до прокуратури. На практиці, як свідчать ряд джерел, поліція самостійно провадить власне дізнання в повному обсязі і передає справи до прокуратури тільки тоді, коли залишається лише вирішити питання про порушення публічного обвинувачення чи закриття справи [7, с. 105]. Пропозиція про створення слідчого апарату в органах поліції неодноразово обговорювалася, однак не одержала своєї підтримки. Серед німецьких процесуалістів переважною є думка, що юридичне оформлення одержаних даних, розв'язання питання про необхідність підозрювати особу у вчиненні злочину, порушення публічного обвинувачення чи закриття кримінальної справи може відноситися тільки до компетенції органу юстиції, яким у Німеччині є прокуратура. Поліція, що слідкує за охороною правопорядку, припиненням, попередженням і розкриттям злочинів, у силу свого обвинувального ухилу, який, звичайно, накладає відбиток на всю діяльність цих органів, не здатна безсторонньо розслідувати злочини і може допустити зловживання владою стосовно обвинуваченої особи [8]. Поліція володіє правом виконувати слідчі дії лише за дорученням прокурора.

Згідно із законодавством ФРН обов'язок доказування факту злочину і вчинення його конкретною особою покладається на суд [9]. Тобто фактично в Німеччині досудове слідство «замінено» поліцейським дізнанням під безпосереднім керівництвом прокурора або слідчого судді, прокурор самостійно проводить розслідування в кримінальних справах і лише він наділений функцією обвинувачення з подальшим його підтриманням під час розгляду справи в суді [10, с. 152–162].

Тобто безпосередньо до органів досудового розслідування Німеччини належать прокуратура, поліція та слідчий суддя. Останній при цьому бере участь у провадженні дізнання, якщо прокурор вважає за необхідне здійснення слідчих дій і подає клопотання дільничному судді за територіальністю. Основним завданням слідчого судді є реалізація судових доказів шляхом проведення за клопотанням сторін, у першу чергу прокурора і поліції, судових процесуальних дій, вирішення питання про арешт [9].

Поліцейські Німеччини, на яких покладено функції з розслідування злочинів, найменше займаються складан-

ням процесуальних документів і піклуються про дотримання процесуальної форми. Працівник поліції зазвичай фіксує результати проведеної слідчої або оперативно-розшукової дії в офіційній пам'ятній книжці співробітника поліції, а згодом – у звіті за підсумками розслідування конкретної справи. Цим звітом він зможе скористатися, коли його викличуть до суду і запропонують дати під присягою свідчення з приводу того, що і як він дізнався під час розслідування даної справи. Разом з тим можливим є і складання протоколу, хоча такий протокол сам по собі не визнається джерелом того, що прийнято вважати доказом [11, с. 245–246].

У французькій кримінальній процесуальній доктрині цілі процесу детально не описують, обмежуючись лише загальними характеристиками публічно-позовного провадження спрямованого на: 1) встановлення злочинів, викриття та засудження осіб, винних у їх вчиненні; 2) відшкодування завданої потерпілому шкоди; 3) захист суспільства та приватних осіб від злочинів; 4) соціальний захист обвинувачених (як спільна мета суду, прокуратури й адвокатури) [12].

Французьке досудове слідство носить виключно письмовий характер, тобто при його провадженні складається велика кількість процесуальних документів із дотриманням чітко встановлених формальних правил. При цьому, щоб звільнити слідчих суддів від зайвої паперової тяганини, за кожним з них закріплені секретар, який завжди перебуває у розпорядженні слідчого судді і протоколное його слідчі дії. Секретар також займається підшивкою та інвентаризацією документів кримінальної справи в міру їх надходження чи складання.

У англо-американській процесуальній теорії як цілі процесу виокремлюють: 1) здійснення матеріального кримінального права; 2) попередження вчинення злочинів; 3) пріоритетне задоволення приватних правових інтересів; 4) справедливість або захист прав і свобод від свавілля з боку державних чиновників; 5) захист народу шляхом попередження та припинення злочинів, викриття винних у їх вчиненні і подальшій реабілітації цих невинних; 6) здійснення принципів верховенства права та поваги до нього через забезпечення рівного поведіння з підозрюваними й обвинуваченими, затриманими (заарештованими) і тими, хто утримується під вартою; 7) ефективне переслідування злочинців (обвинувачених) і виправдання невинних; 8) підтримання порядку; 9) покарання злочинців; 10) реєстрація соціального обурення, яким засуджується поведінка злочинців; 11) допомога жертвам злочинів [13, с. 96].

За формою англійський кримінальний процес є обвинувальним, або змагальним, тобто таким, у якому весь рух кримінального процесу спрямовується зусиллями обвинувача. На всіх стадіях він являє собою спір, боротьбу формально рівноправних сторін – обвинувача й обвинуваченого, суд же є лише арбітром у їхньому спорі (змаганні) [12, с. 70].

У Великобританії центральних правоохоронних формувань не існує взагалі – на вищому рівні державного управління діють тільки координаційні структури [14, с. 152]. У цій країні система правоохоронних органів у цілому належить до децентралізованих, тобто центральні, регіональні й місцеві правоохоронні органи є автономними у межах визначеної юрисдикції. Розслідуванням в Англії займаються: королівська служба переслідування; коронери; поліція; податкова служба; інспекція охорони здоров'я і санітарної безпеки; департамент соціального забезпечення; митна служба; інспекція з питань заробітної плати тощо [12, с. 59–60].

Виявлення, припинення та розкриття злочинів покладається на спеціальних посадових осіб поліції – констеблів. Провадження у справі, а вірніше сказати за злочином (оскільки у Великобританії зшите і пронумероване

кримінальне провадження не формується), починається з поліцейського розслідування, коли поліція одержала інформацію про вчинення злочину. Поліція в ході розслідування має право опитувати осіб (при цьому вони не можуть бути приведені до присяги і попереджені про відповідальність за фальшиві свідчення), проводити різні експертні дослідження, прослуховання розмов. Співробітники поліції також мають право застосовувати заходи процесуального примусу, а саме: арешт, обшук, примусове приведення в поліцейську дільницю. Арештувати особу чи провести обшук у приватному володінні дозволяється за постановою суду. Виняток складають «поліцейські арешти» (аналог тимчасового затримання підозрюваного), коли особа, запідозрювана у тяжкому злочині, може утримуватися до 36 годин під вартою і без рішення суду. В Англії відсутня чітко виражена в інших країнах прокурорська функція обвинувачення і нагляду. Крім того, законодавством прямо не регламентується діяльність поліції по збору матеріалів про злочин. У своїй діяльності вона керується відомчими актами міністерства внутрішніх справ, які зазнають постійних змін.

Однак, спеціальним органом, який здійснює досудове розслідування (кримінальне переслідування), є відокремлена і не залежна від поліції організація – Королівська служба переслідування (Королівська служба звинувачення). Дана Служба формується з вищої ланки, яка очолюється директором державного обвинувачення, та 13 регіональних ланок (регіональних центрів), які очолюють головні королівські обвинувачі [15].

Королівська служба переслідування надає поліції рекомендації з розслідування злочинів і готує матеріали кримінальної справи для направлення їх до суду. У кожній справі, що надійшла з поліції, компетентна посадова особа Королівської служби переслідування повинна з'ясувати, чи зібрані достатні дані для здійснення кримінального переслідування в суді конкретної особи, і чи буде відповідати суспільним інтересам таке переслідування. Також здійснення кримінального переслідування у Великобританії знаходиться у сфері компетенції Управління по боротьбі з організованою злочинністю [16].

Початковий момент провадження в конкретному кримінальному провадженні в американському кримінально-процесуальному законодавстві не визначений. Як такого оформлення рішення про початок провадження не існує. У зв'язку з цим початковим етапом розслідування прийнято вважати момент одержання інформації про злочин і її реєстрації. Реєстрація даної інформації надає право органу розслідування провадити широкий обсяг дій гласного і негласного характеру в розкритті злочину. Як правило, органом досудового розслідування виступає поліція. Деякі види злочинів розслідуються Федеральним бюро розслідувань (ФБР) і іншими спеціальними службами. Як і в Англії, досудова процедура кримінального процесу США не розділена на дізнання та досудове слідство. Метою досудової стадії є лише збір даних, що свідчать про можливість підозрювати ту чи іншу особу у вчиненні злочину. Розв'язання виникаючих про такому зборі протиріч є прерогативою суду.

Досудове провадження Англії і США не знає документа, подібного постанові про притягнення як обвинуваченого, який є одним з основних документів вітчизняного судочинства. Однією з відмітних рис англосаксонської системи побудови кримінального процесу є те, що основою здійснення кримінального переслідування є отримання ордеру суду на обшук або арешт. Ордер і є процесуальним актом, що формально означає порушення кримінального переслідування [17]. У деяких випадках на прохання прокурора замість ордеру на арешт суддею видається повістка про виклик до суду, що також вважається формальним актом порушення кримінальної справи. Однак, як відзначають американські процесуалісти, в США майже кожному

справу, включаючи справи про малозначні злочини, починають з арешту чи обшуку. Процедура виклику до суду застосовується дуже рідко [18, с. 113].

Способи фіксації процесуальних дій на досудовій стадії в англо-американському кримінальному процесі суттєво відрізняються від звичного нам, здебільшого паперового, оформлення. Кримінальне провадження в традиційному розумінні зшитого та пронумерованого стосу паперових процесуальних документів в цьому випадку не існує [19, с. 94]. Проведення слідчих дій на досудовій стадії не відображається в протоколах чи інших документах, що мають доказове значення в суді, а фіксується поліцейським у записнику, після чого відомості про це включаються до звіту, що складається після проведення досудового провадження. Такі дані не є доказами, проте легалізуються в суді шляхом допитів поліцейських, свідків, експертів тощо [20, с. 84]. Допити фіксуються переважно на аудіо- або відеоносіях, що слугує: по-перше, гарантією дотримання прав допитуваної особи, свідок то чи підозрюваний; по-друге, своєрідною формою реалізації принципу публічності англо-американського кримінального процесу. До того ж це зручний та надійний спосіб фіксації даних, що за сучасного рівня розвитку експертної діяльності майже неможливо фальсифікувати [11, с. 94].

«Традиційним» способом застосування інтернет-технологій в органах дізнання і досудового слідства є створення різного роду електронних картотек, баз даних, автоматизованих банків даних, інформаційно-пошукових систем регіонального, національного і міжнародного рівнів (зокрема, Інтерполу та інших міжнародних поліцейських організацій). Цей підхід реалізується буквально з перших днів появи обчислювальної техніки, достатньо відпрацьований, дає певний позитивний ефект, проте далеко не вичерпує можливості сучасних телекомунікаційних технологій [22, с. 55].

Останніми роками у глобалізованому світі відбувається розвиток інформаційних технологій, що зумовлює перехід більшості процесів у кіберпростір та призводить до формування великих масивів інформації в електронному вигляді. Упровадження сучасних інформаційно-аналітичних систем створює нові унікальні можливості для обробки та аналізу неструктурованих масивів даних, які формуються в процесі слідчих підрозділів. Водночас спостерігається і якісна зміна кримінального світу: у своїй злочинній діяльності кримінальні структури використовують найсучасніші досягнення науки і техніки, комп'ютерні системи та новітні інформаційні технології [23].

За таких умов діяльності слідчих неможливо обійтися без інформаційно-аналітичної діяльності. Сучасні реалії потребують нових підходів до збору, зіставлення та інтерпретування інформації у повсякденній роботі. У всьому цивілізованому світі правоохоронні органи перейшли на модель Intelligence Led Policing (з англ. «поліцейська діяльність, керована аналітикою»), в основу якої покладено аналіз, оцінку та управління ризиками будь-якого виду й характеру [24, с. 201–211].

Таким чином, особливості структурної організації системи досудового слідства у країнах Європейського Союзу обумовлюється передусім територіальним устроєм країни (унітарний чи федеративний), моделлю системи органів кримінальної юстиції (централізована, децентралізована) і типом правової системи (англосаксонська, романо-германська), а характер кримінальних процесуальних зв'язків визначається національною правовою традицією (з урахуванням звичаєвого права) та кримінальним процесуальним законодавством.

Зарубіжний досвід діяльності слідчого як суб'єкта кримінальних процесуальних правовідносин свідчить, що для більшості західноєвропейських країн характерна «розпорошеність» органів розслідування між різними відомствами (Німеччина, Франція), а система досудового роз-

слідкування у США є однією з найменш централізованих у світі, а її організація характеризується високим ступенем складності, специфічністю організації та функціонування. Тому формальне запозичення положень структурної побудови та розподілу повноважень слідчих підрозділів у країнах з англосаксонською правовою системою та романо-германською не вважаються достатньо аргументованим, позаяк зміцнення процесуальної незалежності та самостійності такого суб'єкта шляхом виведення слідчих підрозділів зі складу правоохоронних органів, що займаються досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень, а також здійснюють функцію обвинувачення й створення єдиного органу – Слідчого управління (Англія, Німеччина) не знайшло свого підтримання (87 % слідчих не поділяють ідею створення незалежного єдиного слідчого апарату, який буде наділений самостійністю у системі органів кримінальної юстиції) й суперечить концепції реформування органів кримінальної юстиції України. Варто орієнтуватись на позбавлення органів прокуратури, служби безпеки, органів по боротьбі з економічною злочинністю функцій досудового розслідування, розвивати інститути спрощеного порядку досудового розслідування, яке доручається спеціальним підрозділам дізнання, а функціонування слідчих підрозділів Державного бюро розслідувань (ДБР) в умовах чинного кримінального процесуального законодавства унормувати шляхом чіткого законодавчого розмежування повноважень ДБР та Національного анти-

корупційного бюро України з переглядом інституту підслідності в частині набуття ДБР статусу спеціального органу по боротьбі з організованою злочинністю, а також розширення повноважень щодо здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Одним із позитивних кроків на шляху удосконалення діяльності слідчих ДБР є запровадження електронного кримінального провадження з ефективним механізмом електронних кримінальних процесуальних процедур: електронне кримінальне провадження на базі «Автоматизованого робочого місця слідчого» й доповнення Єдиного реєстру досудових розслідувань модулем створення електронних процесуальних документів за допомогою підсистеми уніфікованих шаблонів; електронний цифровий підпис та прямий обмін інформацією між розрізненими електронними системами органів кримінальної юстиції; направлення процесуальних документів для прийняття рішення прокурором, судом по закритому електронному зв'язку з електронним цифровим підписом (Німеччина); запровадження превентивного електронного процесуального контролю, що допускає лише вчинення дій чи прийняття рішень, передбачених кримінальним процесуальним законом (Швеція); обміну електронними доказами та електронними процесуальними документами за допомогою Реєстру (Фінляндія); запровадження та використання сучасних методик кримінального аналізу й інших технологічних інструментів правоохоронної діяльності, керованої аналітикою (країни Європейського Союзу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Столітній А. В. Особливості використання інформаційних технологій при здійсненні кримінального переслідування в англо-американській правовій системі. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 2. С. 94-101.
2. Скулиш Є. Д. Проблемні питання створення Державного бюро розслідувань. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4. С. 205-215.
3. Бурлака Я. А. Процесуальна самостійність слідчого в кримінальному провадженні: дис. ... докт. філос. : 081 – Право. Харків, 2021. 166 с.
4. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 352 с. URL: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=20412>.
5. Чернобаев С. І. Повноваження слідчого під час досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2020. 242 с.
6. The German Code Of Criminal Procedure in the version published on 7 April 1987. *Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt]*. Part I. P. 1074, 1319
7. Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 448 с.
8. Проневич О. С. Інституційно-правові засади діяльності «поліцейських» міністерств Німеччини та Польщі. *Право і Безпека*. 2012. № 1. С. 103-108
9. Каткова А. Г. Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 260 с.
10. Бусол О. Ю. Міжнародний досвід побудови та функціонування спеціалізованих органів з протидії високопосадовій злочинності (в контексті незалежності Державного бюро розслідувань в Україні). *Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ* : [сайт]. URL: http://nbuvip.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2270:mizhnarodnij-dosvid-pobudovi-ta-funktsionuvannya-spetsializovanih-organiv-z-protidiji-visokoposadovij-zlochinnosti-2&catid=71&Itemid=382
11. Шандула О. О. Функції та компетенція прокуратури Республіки Казахстан. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : *Юридичні науки*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 152-155
12. Столітній А. В. Електронне кримінальне провадження: передумови виникнення сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. К.: Видавничий дім «АртЕк», 2016. 724 с.
13. Молдован А. В., Савченко В. А., Садова Т. В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посіб. Київ: Правова єдність: Алерта, 2014. 333 с.
14. Литвинчук О. І. Процесуальний статус слідчого в кримінальному процесі України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2007. 234 с.
15. Шевченко О. І. Адміністративно-правовий статус слідчого в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 216 с.
16. Metropolitan Police. Total Policing. URL: <http://content.met.police.uk/Home>
17. Калатур М. В. Доктринальні основи організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів: монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 244 с.
18. Джурканин Т., Негодченко А., Сергєвнин В. Кадрове забезпечення поліції США : монографія / за ред. А. В. Негодченка. Харків: Нац. ун-та внутр. дел / Днепропетровск: Лира ЛДТ, 2003. 360 с.
19. Karlan J., Skolnich J. Criminal justice: introductory cases and materials. Mineola, 1992. P. 113.
20. Столітній А. В. Особливості використання інформаційних технологій при здійсненні кримінального переслідування в англо-американській правовій системі. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 2. С. 94-101.
21. Луньова О. С. Процесуальні повноваження поліцейських у кримінальному провадженні в Англії та США. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 81-89.
22. Столітній А. В. Електронне кримінальне провадження: передумови виникнення сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. К.: Видавничий дім «АртЕк», 2016. 724 с.
23. Михальчук Т. В. Використання інформації, отриманої телекомунікаційним шляхом, у розслідуванні злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2009. 222 с.
24. Максименко Ю. Є. Борьба с терроризмом в условиях информатизации. *Правові проблеми сучасності*. Київ, 2013. С. 48-50.
25. Европейський досвід протидії корупції: теорія та практика: аналіт. огляд / Кржецьковський І., Тацієнко В. В., Чернявський С. С. та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 236 с.